

ISSN:2181-0427 ISSN:2181-1458

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

**НАМАНГАН ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ
ИЛМИЙ АХБОРОТНОМАСИ**

**НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК НАМАНГАНСКОГО
ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА**

2021 йил махсус сон

Бош муҳаррир: Наманган давлат университети ректори С.Т.Тургунов

Масъул муҳаррир: Илмий ишлар ва инновациялар бўйича проректор М.Р.Кодирхонов

Масъул муҳаррир ўринбосари: Илмий тадқиқот ва илмий педагогик кадрлар тайёрлаш бўлими бошлиғи Р.Жалалов

ТАҲРИРҲАЙЪАТИ

Физика-математика фанлари: акад. С.Зайнобиддинов, акад. А.Аъзамов, ф-м.ф.д., доц. М.Тўхтасинов, ф-м.ф.д., проф. Б.Саматов, ф-м.ф.д., доц. Р.Хақимов, ф-м.ф.д. М.Раҳматуллаев.

Кимё фанлари: акад.С.Рашидова, акад. А.Тўраев, акад. С.Нигматов, к.ф.д., проф.Ш.Абдуллаев, к.ф.д., проф. Т.Азизов.

Биология фанлари: акад. К.Тожибаев, акад. Р.Собиров, б.ф.д. доц.А.Баташов, б.ф.д. Н.Абдурахмонов.

Техника фанлари: - т.ф.д., проф. А.Умаров, т.ф.д., проф. С.Юнусов.

Қишлоқ хўжалиги фанлари: – г.ф.д., доц. Б.Камалов, қ-х.ф.н., доц. А.Қазақов.

Тарих фанлари: – акад. А.Асқаров, с.ф.д., проф. Т.Файзуллаев, тар.ф.д. проф. А.Расулов, тар.ф.д., проф. У.Абдуллаев.

Иқтисодий фанлари: – и.ф.д., проф.Н.Махмудов, и.ф.д., проф.О.Одилов.

Фалсафа фанлари: –ф.ф.д., проф. М.Исмоилов, ф.ф.н., О.Маматов, PhD Р.Замилова.

Филология фанлари: – акад. Н.Каримов, фил.ф.д., проф.С.Аширбоев, фил.ф.д., проф. Н.Улуқов, фил.ф.д., проф. Ҳ.Усманова. фил.ф.д., проф. Б.Тухлиев, фил.ф.н. доц.М. Сулаймонов.

География фанлари: - г.ф.д., доц. Б.Камалов, г.ф.д., проф.А.Нигматов.

Педагогика фанлари: - п.ф.д., проф. У.Иноятов, п.ф.д., проф. Б.Ходжаев, п.ф.д., п.ф.д., проф. Н.Эркабоева, п.ф.д., проф.Ш.Хонкелдиев, п.ф.д., проф. Ў.Асқарова, п.ф.н., доц. М.Нишонов, PhD П.Лутфуллаев.

Тиббиёт фанлари: – б.ф.д. Ғ.Абдуллаев, тиб.ф.н., доц. С.Болтабоев.

Психология фанлари – п.ф.д., проф. З.Нишанова, п.ф.н., доц. М.Махсудова

Техник муҳаррир: *Н.Юсупов*

Таҳририят манзили: Наманган шаҳри, Уйчи кўчаси, 316-уй.

Тел: (0369)227-01-44, 227-06-12 **Факс:** (0369)227-07-61 **e-mail:** ilmiy@inbox.uz

Ушбу журнал 2019 йилдан бошлаб Ўзбекистон Республикаси Олий аттестация комиссияси Раёсати қарори билан физика-математика, кимё, биология, фалсафа, филология ва педагогика фанлари бўйича Олий аттестация комиссиясининг диссертациялар асосий илмий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

“НамДУ илмий ахборотномаси–Научный вестник НамГУ” журнали Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигининг 17.05.2016 йилдаги 08-0075 рақамли гувоҳномаси ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги (АОКА) томонидан 2020 йил 29 август куни 1106-сонли гувоҳнома га биноан чоп этилади. “НамДУ Илмий Ахборотномаси” электрон нашр сифатида ҳалқаро стандарт туркум рақами (ISSN-2181-1458)га эга НамДУ Илмий-техникавий Кенгашининг 27.10.2021 йилдаги кенгайтирилган йиғилишида муҳокама қилиниб,

илмий тўплам сифатида чоп этишга рухсат этилган (Бяённома № 13). Мақолаларнинг илмий савияси ва келтирилган маълумотлар учун муаллифлар жавобгар ҳисобланади.

bilimli va ma'naviyatli komil insonlar qolmog'i kerak. Bizni ko'kka ko'taradigan, barkamollik sari yetaklaydigan, insonlar qalbiga yorug'lik va iliqlik kiritadigan, oq va qora, yaxshilik bilan yomonlik, vayronkorlik bilan bunyodkorlikning farqini ongli ravishda anglatishga yordam beradigan, insoniyat tamonidan yaratilgan eng noyob kashfiyot ham bu - kitobdir. Kitob insonni ulug'laydi, Vatanni sevish, insonparvarlik, o'zi yashab turgan hayotga shukronalik hissi bilan qarash, boshqalarga mehr-muruvvatli va xushmuomila bo'lish, atrofdagi insonlarga yaxshilik ulashish kabi insoniy fazilatlarini tarbiyalaydi. Xulosa qilib aytganda, barcha ezgu ishlarning, bunyodkor g'oyalarning asosi bu kitobdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. - T.: "O'zbekiston", NMIU, 2017. - 592 b.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Kitob mahsulotlarini nashr etish va tarqatish tizimini rivojlantirish, kitob mutolaasi va kitobxonlik madaniyatini oshirish hamda targ'ib qilish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar dasturi to'g'risida"gi (2017-yil 13-sentyabr) Qarori //lex.uz/docs/3338600.
3. 2020-2025 yillarda kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish va qo'llab quvvatlash **MILLIY DASTURI 1-bob**
4. M. Inomova "Oilada bolalarning ma'naviy, axloqiy tarbiyasi" - T.: "O'zbekiston" 1999 y
5. O. Bo'riyev "Oila va yangi an'analar" - T.: "O'zbekiston" 1988 y
6. T. Jalilov "An'analar hayot sabog'i" - T.: "O'zbekiston" 1992 y
7. Z. Berdiyeva "Kutubxonashunoslik" - T.: "Ilm ziyo" 2013y
8. <http://library.ziyonet.uz.book>
9. <http://n.ziyouz.com.category>

BOLALAR BOG'CHASIDA CHET TILNI O'RGATISH METODIKASI

Nishanova Tursunoy Abdivoxidovna, NamDU o'qituvchisi
Shermatjonova Madinabonu Ne'matjon qizi, NamDU magistranti
E-mail: ntursunoy1987@mail.ru
Tel: +998945088020

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarga chet tilni o'qitish metodikasi va maqsadlari haqida fikr yuritilgan. Jumladan, bolalarda muloqot kompetentsiyasi rivojlantirish, o'yinlarni chet tilni o'qitishdagi o'rni, eshitish va gapirish ko'nikmalarini shakllantirishga qaratilgan metodlar berilgan.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim muassasalari, bolalar bog'chasi, rivojlanmoq, maktab o'quvchilari, ta'lim uslublari, o'yin, tarbiya, jamiyat, chet tili, muloqot, ko'nikma, faol, erkin harakat, kompetentsiya.

МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В ДЕТСКОМ САДУ

Нишанова Турсунуй Абдивохи́довна, преподаватель НамГУ
Шерматжонова Мадинабону Нематжон кизи, магистрант НамГУ

Аннотация: В этой статье говорится о методике и основных целях преподавания иностранного языка в дошкольных учреждениях. Развитие коммуникативной компетенции, привития навыков и умений аудирования, понимания у дошкольников, о роли игр на уроках иностранного языка.

Ключевые слова: методы обучения, цели, дошкольники, развитие, игра, компетенция, умения, навыки, воспитание, общество, иностранный язык, учитель, дошкольное учреждение, активность, аудирование.

METHODS OF TEACHING A FOREIGN LANGUAGE IN KINDERGARTEN

Nishanova Tursunoy Abdivoxidovna, teacher of Namangan State University
Shermatjonova Madinabonu Ne'matjon qizi,
Namangan State University 1st year master's student

Annotation: This article discusses the methodology and objectives of teaching a foreign language to preschools. In particular, the development of communication skills in children, the role of games in teaching foreign languages.

Keywords: preschools, children, development, teaching methods, play, upbringing, society, foreign language, communication, skill, active, free movement, competence.

So'ngi bir necha yil ichida chet tilni o'rganish o'z-o'zini rivojlantirish usuli emas, balki zaruratga aylandi. Chet tilni o'qitish nafaqat maktab va oliy o'quv yurtlarida, balki ko'plab maktabgacha ta'lim muassasalarida, ya'ni bolalar bog'chasida ham ta'limning majburiy tarkibiy qismiga aylandi. Jamiyatda chet tiliga bo'lgan talab, bir tomondan, ota-onalarning til nafaqat zamonaviy shaxsning tarbiyalash omili, balki uning jamiyatdagi ijtimoiy va moddiy farovonligining asosi ekanligini tushunishidir. Qolaversa, hozirgi vaqtda chet tilni erta o'rganish ayniqsa muhim va dolzarb hisoblanadi. Agar ilgari tilni bilish faqat ayrim sohalaridagi ishlarda talab qilingan bo'lsa, endi kamida bitta chet tilni bilish majburiydir.

Chet tilning o'rganishning asosiy muammosi – bolaning yoshi. Ma'lumki, bolalar o'rganishga ko'proq moyil bo'lishadi. Yaqin vaqtgacha o'qitish metodikasi maktab yoshidagi bolalarga qaratilgan bo'lsa endi ota-onalar farzandlarini chet tilni bilishga imkon qadar erta o'rganishi uchun sharoit yaratishga intilmoqdalar. Maktabgacha yoshdagi bolalarga chet tilni o'rgatishning asosiy maqsadlari:

- bolalarda chet tilda birlamchi muloqot ko'nikmalarni shakllantirish;
- o'z maqsadlariga erishish uchun chet tildan foydalanish, real muloqot sharoitida fikr va his-tuyg'ularini ifodalash qobiliyatini rivojlantirish;
- chet tilni o'rganishga bo'lgan ijobiy munosabatni shakllantirish;
- boshqa mamlakatlar hayoti va madaniyatiga qiziqish uyg'otish.

Chet tilni o'rganishni boshlash uchun maktabgacha yosh ayniqsa qulaydir: bu yoshdagi bolalar til hodisalarga alohida sezgirlik bilan ajralib turadi, ularda nutq tajribasini, tilning "sirlarini" tushunishga qiziqish rivojlanadi. Bolalar oz miqdordagi lingvistik materialni osongina va mustahkam yod oladilar, takrorlaydilar.

Chet tilni o'rganish uchun erta yoshni afzal ko'rishning yana bir sababi bor. Bola qanchalik kichik bo'lsa, uning ona tilidagi so'z boyligi shunchalik kam bo'ladi, lekin ayni paytda uning nutqqa bo'lgan ehtiyoji kamroq bo'ladi.

Maktab o'quvchiga qaraganda kichik yoshdagi bola uchun muloqot mavzulari oz va elementar bo'ladi. U chet tilni o'zlashtirar ekan, ona va chet tillari imkoniyatlari o'rtasida katta farqni sezmaydi va uning muvaffaqiyat hissi katta yoshdagi bolalarnikidan yorqinroq bo'ladi. Bolalarni chet tilni o'qitishda maktab o'quvchilari va kattalarga nisbatan mutlaqo boshqacha uslubiy yondashuv talab etiladi. Ma'lum bir chet tilni bilgan inson hammaga shu tilni o'rgata oladi degan gap emas. Uslubiy jihatdan kamchiligi bo'lgan darslarga duch kelgan bolalar uzoq vaqt davomida chet tilni o'rganishni xoxlamay qolishi va o'z qobiliyatlariga ishonchlarini yo'qotishlari mumkin. Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan faqat tajribali mutaxassislar ishlashi kerak. Ularga chet tilni o'rgatishda, dastlabki bosqichida quyidagi jihatlarni o'z ichiga olgan kommunikativ kompetentsiya asoslarining aspektlari bosqichma-bosqich rivojlantirishi maqsadga muvofiqdir:

- bolalarda chet tildagi so'zlarni o'qituvchidan keyin fonetik nuqtai nazaridan to'g'ri takrorlay olishlari uchun talaffuzini rivojlantirish;
- chet tildagi lug'atni o'zlashtirish, mustahkamlash va faollashtirish;
- ma'lum miqdordagi elementar grammatik tuzilmalarni o'zlashtirish, izchil gap tuzishni o'rgatish.

Chet tili metodikasi bolalarning yoshi, til qobiliyatlari va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda tuzilishi va ularni rivojlanishiga qaratilgan bo'lishi maqsadga muvofiqdir. Chet tilda muloqot motivatsiyali va maqsadli bo'lishi lozim.

Maktab yoshdagi bolada chet tildagi nutqqa ijobiy psixologik munosabatni shakllantirish muhimdir. Ijobiy motivatsiyani yaratishda o'yin faoliyatidan keng foydalanish maqsadga muvofiqdir. O'yin ham tashkil etish shakli, ham darslarni o'tkazish usuli bo'lib, unda bolalar ma'lum bir chet tilni so'z boyligiga ega bo'lib, ko'plab she'r va qo'shiqlarni yodlaydilar. Mashg'ulotlarni o'tkazishning bunday shakli til va nutq ko'nikmalarini egallash uchun qulay shart-sharoitlarni yaratadi. O'yin faoliyati chet tildagi muloqot uchun tabiiy motivatsiyani ta'minlashga, hatto eng oddiy gaplarni ham qiziqarli va mazmunli bo'lishini ta'minlaydi.

Chet tilni o'qitishda o'yin o'quv faoliyati bilan uzviy bog'liqdir. O'yin metodikasi hayoliy vaziyatni yaratishga va bola yoki o'qituvchi tomonidan ma'lum bir rolni qabul qilishga asoslangan. O'quv o'yinlari vaziyatli, musobaqali, ritmik-musiqiy va badiiy o'yinlarga bo'linadi.

Vaziyat – muayyan vaziyatda muloqot holatlarini taqlid qiluvchi rolli o'yinlardir. Rolli o'yinlar – turli xil hayotiy vaziyatlarni bolalar ma'lum rollar yordamida ijro etishidir, masalan: sotuvchi-xaridor, shifokor-bemor, aktyor va uning muxlisi va hokazo. O'yinlar o'z navbatida, reproduktiv xarakterdagi o'yinlarga bo'linadi, bunda bolalar odatiy, standart dialogni takrorlash, uni muayyan vaziyatda qo'llashlari talab etiladi. Masalan, standart dialoglar:

-Zeige mir (ko'rsat menga) – o'qituvchi biror-bir predmetni aytadi, bola kerakli so'z tasviri tushirilgan kartani qo'liga olib, uni ko'rsatishi lozim;

-Was ist das? (bu nima?) - o'qituvchi so'zlarni ko'rsatadi, bolalar so'zlarni nomlashadi.

Lug'at va savodxonlikni rivojlantiruvchi o'yinlarning aksariyati raqobatbardosh o'yinlar sarasiga kiradi. Ularda til materialini eng yaxshi bilgan bola g'olib hisoblanadi. Bu turli xil krossvordlar, lingvistik topshiriqlardir.

Ritmik-musiqiy o'yinlar – ana'naviy o'yinlarning barcha turlari, masalan: doira bo'lib raqslar tashkil etish, qo'shiq va she'rlar o'rgatish. Vizual o'yinlar – grafik diktant, rasmini bo'yash. Rasmlarni bo'yash tinchlantiruvchi, har doim ham mazmunli bo'lmasada, biroq juda keng tarqalgan faoliyatdir.

Chet tildagi multfilmlar tilni o'rgatishda eng yaxshi yordamchilardan biri hisoblanadi. Bolalar multfilmlarni yaxshi ko'radilar va ularni ketma-ket ko'p marta tomosha qilishdan zavqlanadilar. Multfilmlar bolalarga chet tilni o'rganishda til bilan bog'liq bo'lgan ko'plab muammolarni hal qilishda yordam beradi:

- bolada "nega bu so'zlarni o'rganish kerak" degan savol bo'lmaydi;
- u multfilm tomosha qilishga qiziqadi va qahramonlarning iboralarini mamnuniyat bilan takrorlaydi;
- multfilmlar bolaga nafaqat yangi so'zlarni o'rganishga, balki chet tildagi nutq tovushlarini ham o'zlashtirishga yordam beradi;
- takrorlash – agar bolaga multfilm yoqqan bo'lsa, uni qayta-qayta ko'rishga tayyor bo'ladi va oqibatda yod oladi.

Xulosa shuki, maktabgacha yoshdagi bolalarga chet tilni sifatli o'rgatish va o'qitishda faqat ko'rish, eshitish va gapirish til ko'nikmalarini rivojlantirish orqali samarali natijalarga erishish mumkin. Bu, birinchi navbatda, o'qituvchining pedagogik mahoratiga bog'liq bo'ladi. Bolalarni chet tilda muloqot qilishi uchun ularga "jonli" muhitni o'qituvchi tomonidan yaratilishi asosiy omil hisoblanadi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Astafieva M.D. Ingliz tilini o'rganayotgan bolalar uchun bayramlar. –M.: Mozaika-Sintez, 2009 yil.
2. Galskova N.D., Nikitenko Z.N. Chet tillarni o'qitish nazariyasi va amaliyoti. Boshlang'ich maktab: uslubiy qo'llanma.-M.: Iris-press, 2004 yil.
3. Guseva L.P. Biz o'ynaymiz, o'rgatamiz, ustamiz.-Rostov n / a: Feniks, 2009 yil.
4. Zemchenkova T.V. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun chet tili.- M.: VAKO, 2008 yil.

UMUMIY O'RTA TA'LIM MAKTABLARIDA YUQORI SINIF O'QUVCHILARIGA CHET TILI GRAMMATIKASI O'QITISHNING ZAMONAVIY USUL VA VOSITALARI

Mamatova Dilrabo, Shamsiddinova Maftuna

Namangan davlat universiteti, Ingliz filologiyasi fakulteti Ingliz tili o'qitish metodikasi kafedrasida o'qituvchilari

E-mail: lillianalilly1504@gmail.com. Tel:+998972566536

Annotatsiya: Ushbu maqolada ingliz tili grammatikasini turli zamonaviy metodlar asosida ta'lim jarayonida takomillashtirish yoritilgan. Unda umumiy o'rta ta'lim maktab yuqori sinf o'quvchilariga Ingliz tili grammatikasini o'rgatish muhokama qilingan, shuningdek ta'limni rivojlantirish uchun bir qancha tavsiyalar berilgan.

Keywords: Grammatik mavzu, zamon, interfaol usul, grammatik qoidalar, amaliyot.

Annotation: This article discusses the improvement of English grammar in the educational process through various modern methods. It discusses the teaching of English grammar to high school students in general secondary education, as well as provides a number of recommendations for the development of education.

Keywords: Grammatical theme, tense, interactive method, grammatical rules, practice.

108	Устоз-шоғирд маданиятини шакллантиришда Айкидо шарқ яккакурашининг аҳамияти Камбаров Н.С., Рахматова Х.А.	525
109	Мактабгача yoshdagi bolalar hayotida jismoniy tarbiya vositalarining oʻrni. Asqarova D.Q., Asqarov F.T.	530
110	Технология дарсларида ўқувчиларни техник фикрлаш қобилиятини шакллантириш ва ривожлантириш зарурати Мухитдинова Ж.Р.	535
111	Kitobga muhabbat uygʻotishda oilaning oʻrni Ходжийева F.T.	539
112	Bolalar bogʻchasida chet tilni oʻrgatish metodikasi Nishanova T.A., Shermatjonova M.N.	542
113	Umumiy oʻrta taʼlim maktablarida yuqori sinf oʻquvchilariga chet tili grammatikasi oʻqitishning zamonaviy usul va vositalari Mamatova D., Shamsiddinova M.	545
114	Boshlangʻich sinf oʻquvchilarini kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishning samarali yoʻllari Joʻrayeva T.U.	548
115	Anʼanaviy va noʻanaviy dars mashgʻulotlari, uning afzallik va kamchiliklari Ibroximov M.A., Rustamova Z.F.	553
116	Boshlangʻich sinf oʻquvchilari oʻrtasida kitobxonlik madaniyatini oshirish. Nuriddinova D.I., Zaylobiddinova M. A.,	557
117	Kitobxonlikka qiziqishni tarbiyalash orqali oʻquvchilarda shaxslararo madaniyatni shakllantirish Zaylobiddinova M. A., Nuriddinova D.I.	562
118	Oʻquvchilarda kreativ salohiyatni shakllantirishning individual-psixologik xususiyatlari Ibrohimova N.I., Nuraliyeva K.I.	567
119	Fan-texnika taraqqiyoti davrida yoshlar tarbiyasining dolzarb muammolari. Mirqosimova M.	572
120	Халқ ўйинларининг таълим – тарбия жараёнидаги педагогик омиллари Эгамбердиева Т.А., Ёўлдошев С.В.	575
121	Oliy taʼlim muassasalari talabalarini sogʻlom turmushga tayyorlashda jismoniy tarbiya va sportning oʻrni Mahmudov N.N.	580
122	The role of motivation in teaching English to young learners Akbarova R., Baxriddinov A.	584
123	Chet taʼlimida shaxsga yoʻnaltirilgan yondashuvdan foydalanishning oʻziga xos xususiyatlari Kukiboyeva M.	589
124	Ingliz tilini oʻrganish jarayonida tanqidiy fikrlash madaniyatini shakllantirish omillari Tuychiev A.T.	592